

освіченими шарами суспільства, свідчить про його виняткову миролюбність та готовність об'єднувати різні фракції.

Зрозуміння і дослідження спадщини Цвейфеля важливо для розширення культурного контексту історії України та її взаємодії з єврейською спільнотою. Надалі, українські вчені-дослідники повинні продовжувати вивчати та висвітлювати життя і творчість Лазаря Цвейфеля, щоб пролити світло на темні плями історії та сприяти збереженню культурної різноманітності нашої країни.

Література

1. Pollack, Gloria Wiederkehr. Eliezer Zvi Hacoheh Zweifel: Forgotten Father of Modern Scholarship on Hasidism. *Proceedings of the American Academy for Jewish Research*, Vol. 49 (1982), pp. 87-115. URL: <https://www.jstor.org/stable/i285770> (дата зверення: 14.11.2023).

2. Pollack, Gloria Wiederkehr. *Eliezer Zweifel and the Intellectual Defense of Hasidism*. KTAV Pub. House, 1995.

3. Rosenthal Herman, Eisenstein Judah David. ZWEIFEL, LAZAR (ELIEZER ZEBI B. DAVID HA-KOHEN). *Jewish encyclopedia*. V. 12. P. 707 – 708. URL: <https://www.jewishencyclopedia.com/articles/15310-zweifel-lazar-eliezer-zebi-b-david-ha-kohen> (дата зверення: 14.11.2023).

4. The ultimate street signs, historical sites and house numbers site. URL: <https://www.street signs.co.il> (дата зверення: 14.11.2023).

5. Zweifel, Eliezer. URL: <https://www.encyclopedia.com/religion/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/zweifel-eliezer> (дата зверення: 14.11.2023).

6. Гриценко А., Ткаченко Н., Голуб А. Історія глухівського єврейського цвинтаря: традиції поховань та особливості надгробків. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Історія та археологія»): журнал*. 2023. № 11 (17). С. 1091–1101. URL:

https://www.researchgate.net/publication/375627251_Istoria_gluhivskogo_evrejskogo_c_vintara_tradicii_pohovan_ta_osoblivosti_nadgrobkiv (дата зверення: 14.11.2023).

7. Гриценко А., Назарова В. Поховання 1922-1991 рр. Глухівського єврейського цвинтаря в контексті історії єврейської громади міста. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки*. 2022. № 35. С. 104–112. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ncD2xOk8hRko-1RfDTCicfD53IG5Fdk3/view> (дата зверення: 14.11.2023).

ПОВСЯКДЕННІСТЬ ЯК РЕАЛІЯ КУЛЬТУРНОЇ ДІЙСНОСТІ РАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В 20-30-Х РР. ХХ СТ.

Альона Бровко

Проведення політики індустріалізації призвело до масового напливу вихідців із сільської місцевості в міста. З метою недопущення так званого “оселяння” міст, влада проводила політику “оміщання” нової робочої сили, привчаючи переселенців до нового, міського способу життя. З метою підвищення рівня культурності населення, у віддаленні куточка держави, направлялись віддані

радянській владі люди, проводились “культурні” експедиції, які повинні були інформувати суспільство про норми поведінки та корегувати, відповідно до радянських догм, спосіб повсякденного життя.

Так зване “окультурення” населення радянських часів проводилось із врахуванням приналежності до суспільного прошарку. Так, якщо для представників периферії встановлювались мінімальні вимоги, які їм необхідно було засвоїти та втілити в повсякденне життя, то для правлячого класу ці “завдання” носили більш складний характер.

Незважаючи на диференціацію вимог до радянського суспільства, найперше, що необхідно було засвоїти людині – це дотримання особистої гігієни. Зовнішній вигляд відіграв важливу роль в повсякденному житті. Тримати в чистоті тіло і носити свіжу нижню білизну вважалось ознаками культурності [2].

Особиста гігієна, перш за все, передбачала мати елементарні речі ужитку – постільну білизну, нижню білизну, носову хустинку. Якщо в 20-х рр. ХХ ст. питання особистої гігієни стояло досить гостро, то 30-ті роки позначилися значними змінами. Зокрема, спостерігається покращення ситуації щодо змінної білизни. В результаті опитування, проведеного А. Каганом серед комсомольської молоді, було встановлено, що 2 зміни натільної білизни мали 5% опитуваного населення; 3 і більше змінної білизни мали 95%; 3-4 зміни білизни – 38%; 5 і більше – 57% [1, с. 235].

Причому співвідношення щодо наявності кількості змінної натільної білизни у представників чоловічої та жіночої статті були на користь останніх.

Збільшилась і частота відвідування лазень. Так, в 1928 р. лише раз на місяць відвідувало баню 3% опитуваних, в 1934 р. – 1%, а в 1935 – жодного. Тих хто відвідував баню три і більше разів на місяць на 1928 р. було 48%, 1934 – 87% та 94 % у 1936 р. Відвідуючих лазню чотири і більше разів на місяць становило 66% на 1934 р. та 76% у 1936 р. [1, с.235].

Певні зміни спостерігаються і в обслуговуванні гігієнічних потреб. Зокрема, відбувається поступовий перехід від традиційної колективної лазні до більш індивідуальних форм обслуговування, що виражалось у запровадженні ванно-душових комплексів. Так, поряд з лазнями, користуються ще душем 31%, а ванною – 10% опитуваних [1, с. 236].

Одним із важливих аспектів культурності людини був її стиль одягу. В 30-х рр. на зміну популярній військовій формі приходив цивільний, який характеризується своєю різноманітністю та стилем. Особливу увагу стильному одягу приділяла молодь, яка, нерідко, витрачала останні кошти на придбання модних речей.

Не зважаючи на страх бути звинуваченими в непролетарському походженні та бути виключеними із начальних закладів, студенти вишів також прагнули виглядати стильно та модно. Так, студент Себкабув *“розкішно зодягнений, новісеньке пальто, костюмчик, шовкове кашне, прекрасний портфель”*[4, с.715].

Окрім модного одягу населення активно проявляло інтерес до косметичних засобів. Жіночі журнали “Огоньок”, “Робітниця”, почали писати про значення косметики в повсякденному житті. В журналах друкувались рекламні оголошення косметичних засобів. Популярність набували і косметичні процедури – манікюр, який супроводжувався спеціальним масажем рук.

Вагому роль у “окультуренні” населення відігравали стахановці. Стахановці були прикладом для всього трудового населення, вони були взірцем культурності. Преса із

захопленням описувала, як ударники праці купували дорогі речі, одяг, книги, меблі, велосипеди і навіть машини.

Головними показниками культурності радянської людини були й зразкова поведінка, як на виробництві так і в побуті. Так, на виробництві культурність виражалась в дотриманні дисципліни, високі показники праці, культурі робочого місця, в побуті – дотримання правил, щодо проживання в гуртожитку, дружня взаємодопомога, активна участь в громадських роботах: суботниках та агітаційній діяльності.

Досить популярним явищем в 30-х рр. ХХ ст. став рух громадських діячок, який був спрямований на підвищення рівня культурності населення. Даний рух мав власний журнал “Общественница” (1936 р.) в якому містились основні завдання та напрямки руху громадських діячок. Основною метою видавництва було залучення непрацюючих жінок до виробничої та суспільної діяльності. Журнал був розрахований на жінок господарників, інженерів та техніків важкої промисловості.

На сторінках журналу були вказані й основні напрямки руху громадських діячок, які полягали у ліквідації неграмотності, проведенні суботників в домах і на підприємствах, контролі мереж громадського харчування і навчальних установ, з’ясуванні причин виробничого браку і боротьби з ними, пропаганді рішень партії, прагненні до освоєння професії, залученні суспільства до мистецтва.

Подібними за своєю структурою були і журнали “Робітниця” та “Жіночий журнал”, в яких друга частина містила рубрику “Будинок і господарство” або ж “Поради по господарству”. Предметами культурного ужитку в 30-х рр. ХХ ст. стали завіски, скатерті, абажури, так звані, побутові символи епохи. Кожна з цих трьох речей мала важливе значення в повсякденній культурності суспільства. Так, чиста скатертина не лише мала естетичне значення, але й сприяла культурній поведінці за столом. Занавіски та абажури сприяли домашньому затишку та створювали приватний простір, даючи можливість відокремитись від зовнішнього світу.

Важливою ознакою культурності була й самоосвіта. Проводились масові змагання щодо того, хто більше книжок прочитає. Про рівень освіченості людини свідчить і її можливість дати відповідь на питання анкети чи вікторини на друкованих сторінках журналів “Огоньок” та “Жіночий журнал”.

Яскравим показником рівня культурності суспільства було й дозвілля., жителі міст повинні були вміти гарно одягатися для офіційних урочистих заходів, вміти себе вести належним чином на світських прийомах та приймати гостей. Високкокваліфіковані спеціалісти та керівники зобов’язані були відвідувати театри, відвідувати бібліотеки, читати класиків літератури, вчити дітей гри на фортепіано тощо.

Щоправда, між дозвіллям жителів міського населення та периферії зберігалась значна прірва, на що скаржились й самі представники сільської округи.

Дозвілля жителів периферії зводилось до посиденьок, вечорниць, масових гулянь, які нерідко закінчувались п’янками та бійками. Такий відпочинок розглядався більшовиками як пережиток минулого, який не відповідав соціалістичному суспільству. Прагнучи кардинально змінити дозвілля на селі, представники правлячої верхівки активно використовували працю прорадянських верств населення та комсомольців, які повинні були скорегувати відпочинок селян внісши ідеологічний зміст в масові гуляння. Зокрема, рекомендувались нові пісні, ігри, проводились бесіди тощо. Поруч зі стрими, традиційними заходами відпочинку, запроваджувались нові форми сільського дозвілля, які повинні були сприяти підвищенню культурного рівня

населення провінцій і, в той же час, зміцнювати прорадянські і прокомуністичні настрої на селі. До нових форм дозвілля відносяться: відвідування театрів, кіно, читання книжок, газет, журналів, займання спортом та поїздки на курорт. На селах почали функціонувати будинки культури, хати-читальні, гуртки тощо. Найбільш пріоритетною вважалась хата-читальня, яка розглядалась на селі як єдиний центр всієї культурної та політико-просвітницької діяльності. Проте, хати-читальні так і не стали тим культурним осередком, на який розраховувало парткерівництво, оскільки молодь, переважно, використовували їх як місце проведення відпочинку та спілкування, що супроводжувались лусканням насіння та гучними розмовами.

Особливою популярністю серед населення провінцій користувалося кіно. Проте, кінострічки вітчизняного виробництва повністю відповідали радянській цензурі, а фільми іноземного походження, які становили основну частину кінострічок призначених до перегляду, не викликали особливого захоплення з боку парткерівництва.

Утім, таке “культурне піднесення” тривало недовго. Так звана “політична самоосвіта” поглинула питання культури, на перший план вийшли партійна свідомість, натомість, зовнішні атрибути культурності піддавались засудженню, а модний одяг та гарні манери стали асоціюватись з образом ворога.

Література

1. Бровко А.Г. Повсякденна культурність радянського суспільства в 20-30-х рр. XX ст. *Література та культура Полісся*: Збірник наукових праць. Вип. 85. Серія "Історичні науки". № 6. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. С. 234-245.

2. Гурова О. Тіло і речі: історія нижньої білизни в Радянській Росії URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Gurova_Olga/Tilo_i_rechi_istoriia_nyzhnoi_bilyzny_v_Radian_ski_Rosii.pdf?PHPSESSID=94288fj3o5tq000ik5ngo1o6 (дата зверення: 14.11.2023).

3. Ігнатенко І., Оприско О. «Ідеальна жінка»: уявлення про жіночу красу в СРСР у 1920–1930-ті роки. *Етнічна історія народів Європи*. 2014. Вип. 42. С. 178-183 <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2014/42/articles/26.pdf> (дата звернення 16.10.2023).

4. Українське радянське суспільство 30-х рр. XX ст.: нариси повсякденного життя: колективна монографія / Відп. ред. З. В. Кульчицький, Інститут історії України НАН України, 2012. 786 с.

РОЛЬ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ В ПАРТІЙНІЙ ПРОПАГАНДІ СРСР

Олексій Мозговий

Науковий керівник:

Гриценко Андрій

У державній системі СРСР пропаганда займала одну з провідних ролей. Вона слугувала основним інструментом побудови в умах радянських громадян комуністичного світогляду та підтримки комуністичного способу життя. Основною метою партійної пропаганди в СРСР було переконання населення в істинності та непорушності комуністичного вчення [3]. Це спонукало радянську владу